

Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень
УДК 341.1:340.5(477)

Плахотнік Олег Віталійович

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Plakhotnik Oleh

*PhD in Law, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Justice of the
Educational and Scientific Institute of Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0000-0002-2787-6956*

Осипчук Антоніна Віталіївна

*кандидат юридичних наук, асистент кафедри юстиції
Навчально-наукового інституту права
Київський національний університет імені Тараса Шевченка*

Osypchuk Antonina

*PhD in Law, Assistant Professor at the
Department of Justice of the Educational and Scientific Institute of Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0009-0006-1496-5104*

Новицький Ярослав Олександрович

*студент кафедри юстиції
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка*

Novytskyi Yaroslav

*Student at the Department of Justice of the
Educational and Scientific Institute of Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv
ORCID: 0009-0002-3552-0754*

**ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОСУДДЯ НА ПРАВОВУ
СИСТЕМУ УКРАЇНИ**
**INFLUENCE OF INTERNATIONAL JUSTICE ON THE LEGAL
SYSTEM OF UKRAINE**

***Анотація.** Вступ. Міжнародне правосуддя дедалі активніше формує вектор розвитку української правової системи, змушуючи її адаптуватися до сучасних стандартів захисту прав людини та відповідальності за міжнародні злочини. Україна залучає механізми міжнародного правосуддя, співпрацює з Міжнародним кримінальним судом, оперує практикою Європейського суду з прав людини. На тлі російської агресії особливого значення набуває створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії, що водночас розширює рамки міжнародної правової взаємодії та трансформує національне правове середовище.*

***Мета.** Метою дослідження є визначення впливу міжнародного правосуддя на правову систему України через діяльність Міжнародного кримінального суду, Європейського суду з прав людини та перспективи створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України, а також вплив судових рішень на національне законодавство та судову практику в Україні.*

***Матеріали і методи.** Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові акти України; 2) рішення та практика міжнародних судових інституцій; 3) аналітичні та наукові публікації; 4) матеріали міжнародних*

і національних слідчих та правозахисних організацій.

В процесі здійснення дослідження було використано такі наукові методи: **аналіз та синтез** – для вивчення наукових праць, нормативних актів, рішень міжнародних судів та їх систематизації з метою формування цілісного уявлення про вплив міжнародного правосуддя на правову систему України; **порівняльно-правовий метод**; **системний метод**; **метод документального дослідження**; **індуктивний та дедуктивний методи**.

Результати. У науковій статті проаналізовано ключове значення міжнародного правосуддя для України в умовах збройної агресії російської федерації. Досліджено правові механізми взаємодії України з Міжнародним кримінальним судом. Визначено вплив практики Європейського суду з прав людини на правову систему України. Розкрито передумови створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України. Здійснено оцінювання механізмів імплементації рішень міжнародних судів у правову систему України. Проаналізовано форми правової допомоги Україні у протидії агресії російської федерації. Визначено, як міжнародне правосуддя сприяє зміцненню національної системи захисту прав людини, удосконаленню законодавства та підвищенню якості правосуддя в Україні. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення взаємодії України з міжнародними судовими інституціями та перспективні напрями правової інтеграції у сфері міжнародного правосуддя.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу на оцінці ефективності Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України та його впливу на подальший розвиток міжнародного кримінального права.

Ключові слова: міжнародне правосуддя, міжнародні судові органи, Міжнародний кримінальний суд, Європейський суд з прав людини,

Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України, правова система, правова допомога.

Summary. *Introduction. International justice is increasingly shaping the vector of development of the Ukrainian legal system, forcing it to adapt to modern standards of human rights protection and responsibility for international crimes. Ukraine involves mechanisms of international justice, cooperates with the International Criminal Court, and operates with the practice of the European Court of Human Rights. Against the backdrop of Russian aggression, the creation of a Special Tribunal for the Crime of Aggression is of particular importance, which at the same time expands the framework of international legal cooperation and transforms the national legal environment.*

Purpose. The purpose of the study is to determine the impact of international justice on the legal system of Ukraine through the activities of the International Criminal Court, the European Court of Human Rights, and the prospects for the creation of a Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine, as well as the impact of court decisions on national legislation and judicial practice in Ukraine.

Materials and methods. The materials of the study are: 1) regulatory and legal acts of Ukraine; 2) decisions and practice of international judicial institutions; 3) analytical and scientific publications; 4) materials of international and national investigative and human rights organizations.

In the process of conducting the study, the following scientific methods were used: analysis and synthesis - to study scientific works, regulatory acts, decisions of international courts and their systematization in order to form a holistic view of the influence of international justice on the legal system of Ukraine; comparative law method; systemic method; documentary research method; inductive and deductive methods.

Results. The scientific article analyzes the key importance of international

justice for Ukraine in the context of armed aggression by the Russian Federation. The legal mechanisms of Ukraine's interaction with the International Criminal Court are studied. The influence of the European Court of Human Rights' practice on Ukraine's legal system has been determined. The prerequisites for the creation of the Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine are revealed. The mechanisms for implementing decisions of international courts into the legal system of Ukraine are evaluated. The forms of legal assistance to Ukraine in countering the aggression of the Russian Federation are analyzed. It is determined how international justice contributes to strengthening the national system of human rights protection, improving legislation and increasing the quality of justice in Ukraine. Proposals are formulated to improve Ukraine's interaction with international judicial institutions and promising areas of legal integration in the field of international justice.

Discussion. In further scientific research, it is proposed to focus on assessing the effectiveness of the Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine and its impact on the further development of international criminal law.

Key words: *international justice, international judicial bodies, International Criminal Court, European Court of Human Rights, Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine, legal system, legal aid.*

Постановка проблеми. Сучасна правова система України перебуває під безпосереднім впливом міжнародного правосуддя та норм міжнародного права, що особливо загострилося в умовах збройної агресії російської федерації. Це ставить перед державою складне завдання — забезпечити дотримання норм міжнародного права, та водночас, адаптувати національне законодавство до вимог, що імплементують норми міжнародного права та застосування рішень міжнародних судових інституцій в Україні.

Питання співпраці України з Міжнародним кримінальним судом та ратифікація Римського статуту були остаточно вирішені 21 серпня 2024 року, а необхідність подальших кроків щодо притягнення до відповідальності вищого військово-політичного керівництва РФ за злочин агресії проти України знаходиться на стадії створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України. Спільно з Радою Європи Україна працювала над першими кроками щодо створення даного спецтрибуналу, а в контексті повномасштабної агресії питання функціонування спецтрибуналу набуває особливої ваги. Як результат, угода про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України ратифікована 15.07.2025 року.

Попри активну участь України у процесах створення можливості бути долученими до міжнародного правосуддя, досі недостатньо вивчено, як ці установи впливають на реформування національного законодавства, судової практики та забезпечення верховенства права. Суть проблеми полягає у всебічному дослідженні впливу міжнародного правосуддя на українське законодавство та національну судову практику, напрацювання дієвих механізмів виконання рішень міжнародних судів, а також характеристики міжнародних судових інстанцій у посиленні національної правової системи. Визначення ключових елементів з цієї проблематики є важливим для окреслення впливу міжнародного правосуддя на правову систему, захисту прав людини та гармонізації українського законодавства до європейських стандартів у правосудді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідженні впливу міжнародного правосуддя на правову систему України зроблено багатьма дослідниками. Зокрема, Д. В. Цвіцінський [1, с.381] досліджував вплив практики Європейського суду з прав людини на правозастосування в Україні. Г.І. Лисенко, С.П. Волкова [2], Є.С. Калюжна [3, с. 32], С. І. Білодід, В. О.Шульга [4, с. 21], О.Соколенко [5, с. 467]

розглядали діяльність Європейського суду з прав людини та вплив даної міжнародної інституції на національну судову практику. І. П. Андрушко, О. А. Поліщук, Ю. М. Коломієць [6] зазначили, що системне впровадження стандартів ЄСПЛ є передумовою для формування в Україні демократичної, справедливої та людиноцентричної системи правосуддя, заснованої на принципах верховенства права, доступності й прозорості судових процедур.

Актуальні питання щодо створення Спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України та розробки дієвого механізму компенсації за злочини проти миру та безпеки людства розглядали І.В. Міщук, Б.С. Киричук [7, с. 403], Ю.І. Руснак, Л.І. Приполова, Д.С. Риндич [8, с. 80], М. І. Смирнов [9, с. 403], Д. Махаринець [10, с. 109], Ю.В. Цвєткова [11, с. 171].

Разом з тим залишаються не вирішеними проблемні питання в частині: ефективного виконання рішень міжнародних судових органів та вплив прецедентної практики на національне законодавство, визначення дієвих механізмів співробітництва України з Міжнародним кримінальним судом та у майбутньому зі Спеціальним трибуналом щодо злочину агресії проти України. Окремо можна виділити проблему виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини у питаннях забезпечення верховенства права та надійного захисту прав людини в Україні.

Метою статті є визначення впливу міжнародного правосуддя на правову систему України через діяльність Міжнародного кримінального суду, Європейського суду з прав людини та перспективи створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України, а також вплив судових рішень на національне законодавство та судову практику в Україні.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-

правові акти України; 2) рішення та практика міжнародних судових інституцій; 3) аналітичні та наукові публікації; 4) матеріали міжнародних і національних слідчих та правозахисних організацій.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: аналіз та синтез – для вивчення наукових праць, нормативних актів, рішень міжнародних судів та їх систематизації з метою формування цілісного уявлення про вплив міжнародного правосуддя на правову систему України; порівняльно-правовий метод – для порівняння українського законодавства з міжнародними стандартами та практикою ЄСПЛ, МКС і Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України; системний метод – для дослідження правової системи України як цілісного механізму, що інтегрує міжнародні норми та стандарти; метод документального дослідження – для вивчення нормативних актів, судових рішень, документів щодо створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України, а також звітів міжнародних організацій і правозахисних інституцій; індуктивний та дедуктивний методи – для формулювання загальних висновків про вплив міжнародного правосуддя на національну правову систему.

Виклад основного матеріалу. Сучасна правова система України відчуває значний вплив міжнародного правосуддя в умовах збройного нападу російської федерації. Співробітництво України з Міжнародним кримінальним судом, застосування практики Європейського суду з прав людини та долучення до формування Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України спонукають до реформування національного законодавства та поліпшення дієвості українського правосуддя.

Міжнародне правосуддя — це система правових норм, інституцій та процедур, спрямованих на забезпечення дотримання міжнародного права, захист прав людини, вирішення міжнародних спорів та притягнення до відповідальності за міжнародні злочини. Воно є ключовим елементом

сучасної глобальної правової системи, що регулює стосунки між державами, міжнародними організаціями та окремими особами в умовах зростання міждержавних конфліктів, порушень прав людини та збройних агресій [1, с. 381].

До таких інституцій належать: Міжнародний кримінальний суд (МКС), Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України, Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ), Міжнародний суд ООН та інші спеціалізовані установи – важливі для розгляду державних суперечок, притягнення держави-агресора до відповідальності та вироблення прецедентів міжнародного права.

Міжнародний кримінальний суд (МКС) є постійним судовим органом, створеним відповідно до Римського статуту 1998 року для розслідування та переслідування осіб, винних у найтяжчих міжнародних злочинах, таких як геноцид, злочини проти людяності, військові злочини та злочин агресії [12]. Україна співпрацює з Міжнародним кримінальним судом за кількома ключовими напрямками, що забезпечують ефективне міжнародне розслідування злочинів, скоєних на її території. Через подані декларації за статтею 12(3) держава визнала юрисдикцію МКС, надавши Суду можливість розслідувати військові злочини та злочини проти людяності ще до ратифікації Римського статуту [13]. Українські слідчі органи координують свою роботу з офісом прокурора МКС, а створення постійного «country office» сприяє оперативному збору доказів і проведенню спільних слідчих дій. Ратифікація Статуту відкриває шлях до повної гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами та розширює можливості правосуддя [14]. Виконання міжнародних процедур — передача доказів, участь у слідчих заходах, забезпечення доступу до інформації — формує надійну юридичну основу для переслідування осіб, що скоїли міжнародні злочини. Україна активно документує злочини за допомогою свідчень, цифрових технологій та

аудіовізуальних матеріалів, зміцнюючи доказову базу для МКС [15].

Історично, співробітництво Генеральної прокуратури України з Міжнародним кримінальним судом почалося після визнання юрисдикції Міжнародного кримінального суду Верховною Радою України рішень Міжнародного кримінального суду про початок попереднього розслідування Прокурором Міжнародного кримінального суду у справі "Ситуація в Україні" 25 квітня 2014 року та оголошення Прокурором Міжнародного кримінального суду про продовження попереднього розслідування у справі "Ситуація в Україні" 8 вересня 2015 року з розширенням часових меж попереднього вивчення з метою охопити будь-які злочини, вчинені, за твердженнями, на території України, починаючи з 20 лютого 2014 року. Постановою Верховної Ради України від 04 лютого 2015 року № 790-VII прямо доручалось Генеральній прокуратурі України зібрати необхідні матеріали та належну доказову базу для звернення до Міжнародного кримінального суду [16, с. 56].

Співробітництво з МКС дає змогу Україні не лише фіксувати та притягувати до відповідальності осіб, що скоїли міжнародні злочини під час війни, а й упроваджувати міжнародні стандарти кримінального правосуддя у власну правову систему, сприяючи її реформуванню та збільшенню ефективності національних судів.

Європейський суд із прав людини (ЄСПЛ) є головним міжнародним органом, заснованим для захисту прав і свобод людини згідно з Європейською конвенцією з прав людини. Для України практика ЄСПЛ має особливе значення, оскільки судові рішення встановлюють стандарти верховенства права захищаючи права людини, які мають бути застосовані у процесуальному законодавстві та враховані на рівні норм матеріального права. Вплив рішень ЄСПЛ на українську правову систему виявляється у кількох напрямках: узгодження національного законодавства з нормами Конвенції, забезпечення практичного впровадження прав людини, внесення

змін до процесуальних і матеріальних норм, а також формування судової практики з огляду на міжнародні стандарти. Завдяки цьому ЄСПЛ не лише захищає права громадян, а й стимулює оновлення української правової системи, сприяючи її інтеграції в європейське та міжнародне правове поле.

Практика Європейського суду з прав людини сприяє формуванню національного законодавства та судової практики з урахуванням норм Європейської конвенції з прав людини, що загалом стосується гармонізації національного законодавства з законодавством ЄС та впливу практики ЄСПЛ на правосуддя. Важливою частиною впливу на правосуддя в Україні є прецедентна практика ЄСПЛ: національні суди застосовують рішення ЄСПЛ як орієнтир, що сприяє сталості правозастосування та поліпшенню якості судочинства. Суд також відіграє провідну роль у гарантуванні захисту людських прав, фіксуючи порушення, яких припускається держава, та утворюючи механізми притягнення до відповідальності [3, с. 32].

Ініціатива заснування Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України походила від України, яка прагнула гарантувати міжнародне правосуддя та притягнення до відповідальності осіб, винних у збройній агресії проти її території та населення. Україна стала ініціатором переговорів із міжнародними партнерами щодо розробки юридичного підґрунтя трибуналу, підготовки Статуту та визначення порядку діяльності судового органу. Важливим кроком стало підписання 25 червня 2025 року Угоди між Україною та Радою Європи про створення трибуналу, яка закріпила правові засади для його функціонування та окреслила механізми співпраці з національними установами України [20].

Україна виступила ініціатором формування трибуналу, забезпечуючи правову основу та національну координацію, тоді як Рада Європи надала світову легітимність, підтримку та фахові поради щодо процедур та критеріїв доказування. Україна та Рада Європи відіграють ключові та взаємодоповнювальні ролі у формуванні Спеціального трибуналу щодо

злочину агресії проти України. Україна виступає ініціатором створення цього органу, розробляє його юридичну основу, підписує необхідні міжнародні угоди та забезпечує повну співпрацю національних органів [7, с. 403]. Така участь дозволяє зміцнити внутрішню підтримку трибуналу, надати доступ до національних слідчих ресурсів, забезпечити передачу доказів і гармонізувати законодавство з міжнародними стандартами. Рада Європи, у свою чергу, забезпечує міжнародну легітимізацію трибуналу, координує підтримку з боку держав-членів та надає експертні консультації щодо процедур судочинства й стандартів доказування [9, с. 403]. Такий підхід сприяє створенню дієвого механізму притягнення до відповідальності за злочин агресії та водночас формує важливий прецедент у розвитку міжнародного кримінального права [17].

Спільна діяльність України та Ради Європи забезпечила належне поєднання національної ініціативи та міжнародного сприяння, що створює основу для ефективного й легітимного функціонування трибуналу. Чітке розмежування ролей дозволяє гарантувати дотримання міжнародних стандартів правосуддя, координацію з національними органами та успішне переслідування осіб, винних у злочині агресії проти України, формуючи при цьому міжнародно-правовий прецедент [18].

Заснування Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України є значущим кроком у посиленні міжнародного правосуддя та гарантуванні відповідальності за найтяжчі міжнародні злочини. Передумови його заснування — від правничих прогалин у притягненні до відповідальності за злочин агресії до великих порушень міжнародного гуманітарного права з боку рф та підтримки світової спільноти — вказують на нагальну потребу в такому інструменті [19]. Суд не лише фіксує засади верховенства права та чесного судового процесу, але й утворює прецедент для наступного стримування агресивних кроків, водночас зміцнюючи позиції України у світовій правовій системі [10, с. 109].

Для того щоб Спеціальний трибунал щодо злочину агресії проти України діяв ефективно, потрібна чітко окреслена структура та поділ обов'язків. Це слугує запорукою прозорості судочинства, узгодженості розслідувань, а також дотримання засад справедливого розгляду й міжнародного права [20]. Склад та права трибуналу розроблені таким чином, щоб забезпечити дієве переслідування злочину агресії, узгодження з міжнародними та національними інституціями, а також чесний і відкритий судовий розгляд. Чітке розмежування ролей суддів, прокуратури та процесуальних структур створює підстави для належного виконання функцій трибуналу і закладає прецедент у міжнародному кримінальному праві, зміцнюючи відповідальність осіб, винних у агресивних заходах проти України [21].

Імплементація рішень міжнародних судів — один із ключових елементів інтеграції України у європейський та міжнародний правовий простір. Україна має сформовану нормативну базу для визнання пріоритету міжнародних договорів та міжнародних зобов'язань над нормами національного законодавства. Згідно зі статтею 9 Конституції України та Законом «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ», рішення Європейського суду з прав людини та інших міжнародних судових інституцій є обов'язковими для виконання державою та мають застосовуватися національними судами як джерело права [22]. Це створює формально ефективний механізм інтеграції міжнародних норм у внутрішньодержавну правову систему.

З початком повномасштабного вторгнення виникла потреба у системній, юридично бездоганній фіксації злочинів, які вчиняють російські війська. Тому Україна спирається на багаторівневі міжнародно-правові механізми документування, що поєднують стандартизовані методики збору доказів, цифрові платформи та польові місії. Важливою стала робота Міжнародного кримінального суду, який уперше в історії розгорнув

настільки масштабну групу слідчих уже в перші тижні конфлікту. Паралельно функціонують місії ООН, ОБСЄ, незалежні групи експертів [23, с. 25].

Міжнародно-правова допомога трансформується із зовнішнього інструменту підтримки у внутрішній механізм розбудови правової держави. Вона не лише сприяє документуванню злочинів агресора, а й створює підвалини для модернізації української правової системи, що забезпечить її стійкість у повоєнний період [23, с. 25].

Міжнародно-правова допомога Україні у протистоянні збройній агресії Російської Федерації охоплює комплекс інструментів, спрямованих на фіксацію воєнних злочинів, посилення національного правосуддя та гармонізацію законодавства з міжнародними стандартами. Важливим напрямом є використання міжнародно-правових механізмів документування злочинів: стандартизований збір, перевірка й збереження доказів здійснюються за участі місії Міжнародного кримінального суду — найбільшої в історії Суду — а також моніторингових місій ООН [24, с. 62].

Усе це забезпечує прийнятність доказів у міжнародних судах, створює надійну доказову базу проти РФ та мінімізує ризики втрати матеріалів. Значний внесок роблять міжнародні партнери України через інституційну допомогу, слідче співробітництво та розвиток національної експертизи. Це підвищує ефективність розслідувань, забезпечує доступ до сучасних криміналістичних технологій та дає змогу інтегрувати докази у міжнародні процеси без повторної перевірки [25, с. 239].

Водночас міжнародне правосуддя посилює національну систему прав людини: рішення ЄСПЛ у справах «Україна проти РФ», ордери МКС на арешт воєнних злочинців та діяльність комітетів ООН формують нові стандарти правосуддя в умовах війни, зміцнюють стійкість української правової системи та забезпечують міжнародне визнання злочинів РФ. Окреме значення має гармонізація українського законодавства з

міжнародними вимогами: реформування сектора безпеки та судочинства, імплементація Стамбульської конвенції, оновлення кримінального законодавства щодо воєнних злочинів, ухвалення законів про захист внутрішньо переміщених осіб і цивільних у зоні бойових дій, виконання рекомендацій ЄС, GRECO та Венеційської комісії [26, с. 93]. У сукупності ці заходи прискорюють євроінтеграцію, зміцнюють верховенство права та забезпечують відповідність національних норм міжнародному праву.

Міжнародне правосуддя сприяє модернізації національного законодавства, вкорінює засади захисту прав людини та підносить рівень правосуддя в Україні. У цьому аспекті міжнародне правосуддя виконує ключову роль, дозволяючи фіксувати злочини агресора, притягати винних до відповідальності та встановлювати високі стандарти правової системи [27].

Для забезпечення максимальної результативності цих процесів необхідно посилювати співробітництво України з такими інституціями, як Міжнародний кримінальний суд, відповідально відноситися до виконання рішень Європейського суду з прав людини, посилювати роботу з іншими міжнародними судовими органами та Радою Європи [28]. Особливе значення мають заходи щодо координації діяльності, адаптації законодавства до міжнародних норм, підвищення професійного рівня українських юристів і розширення їхньої участі у глобальних платформах правового співробітництва. Системний аналіз пропонованих підходів відкриває перспективи для глибшої правової інтеграції України, забезпечує покращення ефективності судової системи і сприяє зміцненню верховенства права навіть у викликах сучасності [29].

У цьому контексті, в табл. 1, наведено головні ідеї стосовно вдосконалення взаємодії України з міжнародними судовими установами та шляхів правової інтеграції.

Таблиця 1

Вдосконалення взаємодії України з міжнародними судовими інституціями та перспективних напрямів інтеграції

Напрямки	Конкретні пропозиції	Очікуваний ефект
Посилення координації розслідування міжнародних злочинів	Створення централізованого координаційного органу при Офісі Генерального прокурора. Впровадження стандартів протоколів передачі доказів. Розширення участі у спільних слідчих групах (ЖТ)	Поліпшення оперативності та якості співробітництва. Забезпечення допустимості доказів. Злагожденість співробітництва на міжнародному рівні
Гармонізація законодавства з міжнародними стандартами	Імплементация норм міжнародних конвенцій у національне законодавство. Уточнення складів злочинів у КК України та удосконалення процедур за КПК України. Новий процедурний рівень визнання рішень міжнародних судових органів.	Узгодженість українського права з міжнародними нормами. Посилення міжнародного співробітництва
Підвищення кваліфікації та професійного рівня правників	Регулярні тренінги та обміни досвідом для підготовки роботи з МКС, ЄСПЛ, Радою Європи. Навчальні програми з міжнародного кримінального права. Створення експертних груп для консультацій державних органів.	Підвищення кваліфікації слідчих, прокурорів та суддів. Якісне впровадження міжнародних стандартів. Зміцнення верховенства права.
Розширення участі у міжнародних механізмах спеціальних трибуналів	Участь у міжнародних конвенціях та угодах. Двосторонні і багатосторонні домовленості про надання та обмін доказами. Використання напрацьованих окремих трибуналів.	Покращення інтеграції України у міжнародну систему правосуддя. Збільшення впливу у міжнародних правових процесах. Підвищення ефективності притягнення до відповідальності.
Перспективні напрямки правової інтеграції	Імплементация стандартів ЄС та Ради Європи. Використання міжнародних прецедентів у національній практиці. Залучення до платформ обміну інформацією про воєнні злочини та права людини.	Реформа законодавства та судочинства. Зростання прозорості й дієвості правосуддя.

Джерело: авторська розробка

Цілісний підхід до співпраці з міжнародними судовими установами спроможний значно вдосконалити функціонування вітчизняної системи правосуддя. Така стратегічна взаємодія закладає основу для стійкого розвитку правової системи та її пристосованості до сучасних викликів.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У реформуванні сучасної правової системи України Міжнародне правосуддя повинно відігравати ключову роль. Адаптація міжнародних стандартів у сферах захисту прав людини та визначення кримінальної відповідальності за воєнні злочини сприяє формуванню стійкої, прозорої та професійної правової системи, здатної діяти ефективно навіть в умовах кризи.

Створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України та співпраця з Міжнародним кримінальним судом сприятиме гармонізації національного кримінального законодавства за міжнародними стандартами. Функціонування трибуналу закріпить міжнародне визнання росії як держави-агресора.

Майбутнє завершення війни відкриває перед Україною можливості розширеної співпраці з міжнародними судовими органами. Таке співробітництво стане не тільки засобом відновлення справедливості, але й підкреслить статус України як повноправного учасника світової системи міжнародного правосуддя.

Подальші дослідження мають сконцентруватися на аналізі ефективності роботи Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України. Це надасть можливість посилити функціональність національної судової системи, укріпити верховенство права, забезпечити захист прав людини та утвердити позицію України як важливого суб'єкта глобальної системи правосуддя.

Література

1. Цвіцінський Д. В. Вплив практики Європейського суду з прав

людини на правозастосування в Україні. *Ірпінський юридичний часопис*. 2024. Вип. 3 (16). С. 381-387. DOI: 10.33244/2617-4154.3(16).2024.381-387

2. Лисенко Г.І., Волкова С.П. Вплив рішень Європейського суду на правову систему України. URL: <https://files.core.ac.uk/download/pdf/84323170.pdf> (дата звернення: 01.12.2025).

3. Калюжна Є.С. Вплив практики Європейського суду з прав людини на національну систему України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія Право*. 2021. Вип. 64. С. 32-36. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.5>.

4. Білодід С. І., Шульга В. О. Роль Європейського суду з прав людини у формуванні міжнародних стандартів захисту прав людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 4, № 88. С. 21–27. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.3>

5. Соколенко О. Вплив практики Європейського суду з прав людини на правову систему України. *Національні інтереси України*. 2025. № 6(11). С. 467–476. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6\(11\)-467-476](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6(11)-467-476)

6. Андрушко І. П., Поліщук О. А., Коломієць Ю. М. Вплив судової практики Європейського суду з прав людини на реформу правосуддя в Україні. *Академічні візії*. 2025. Вип. 49. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17628591>

7. Міщук І.В., Киричук Б.С. Агресія російської федерації проти України: актуальні питання щодо створення спеціального міжнародного трибуналу та розробки дієвого механізму компенсації за злочини проти миру та безпеки людства. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №2. С.403-410. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.70>

8. Руснак Ю.І. Приполова Л.І. Риндич Д.С. Спеціальний механізм для України по притягненню до відповідальності російської федерації за наслідки збройної агресії. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022.

№ 8. С.80-83. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/16>

9. Смирнов М. І. Спеціальний міжнародний трибунал АД НОС щодо злочину агресії росії проти України як механізм для розслідування та притягнення до відповідальності країни-агресора за найтяжчий міжнародний злочин міжнародно-правові та юрисдикційні аспекти. *Київський часопис права*. 2023. №1. С. 403–410. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.62>.

10. Махаринець Д. До питання моделі спеціального міжнародного трибуналу з України. *Юридичний вісник*. 2023. №4. С. 109-115. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2023.14>

11. Цветкова Ю.В. Спеціальний трибунал зі злочину агресії проти України: мета і перспективи створення. *Альманах права*. 2023. Вип. 14. С. 171-176. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/j-pdf/ap_2023_14_27.pdf (дата звернення: 17.11.2025).

12. Римський статут Міжнародного Кримінального Суду. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_588 (дата звернення: 17.11.2025).

13. Ukraine accepts ICC jurisdiction over alleged crimes committed since 20 February 2014. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/ukraine-accepts-icc-jurisdiction-over-alleged-crimes-committed-20-february-2014> (дата звернення: 17.11.2025).

14. Ukraine. Situation in Ukraine. ICC-01/22. URL: <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine> (дата звернення: 17.11.2025).

15. Українські прокурори приєднуються до Міжнародного кримінального суду для розслідування воєнних злочинів. URL: <https://unn.ua/en/news/ukrainian-prosecutors-to-join-international-criminal-court-to-investigate-war-crimes> (дата звернення: 17.11.2025).

16. Плахотнік О.В. Співробітництво прокуратури України з Міжнародним кримінальним судом. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2022. № 3 (122). С.

56-63. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2022/3.122-10>

17. Павлюк О., Олійник Т. Україна і Рада Європи підписали угоду про спецтрибунал щодо злочину агресії рф. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/06/25/7518753/> (дата звернення: 17.11.2025).

18. Основна група офіційно підтримує створення Спеціального трибуналу для розслідування злочину російської агресії проти України. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/core-group-oficijno-pidtrimala-stvorennya-specialnogo-tribun-97673> (дата звернення: 17.11.2025).

19. Закон України «Про ратифікацію Угоди між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України» № 4518-IX від 15.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4518-20> (дата звернення: 17.11.2025).

20. Угода між Україною та Радою Європи про створення Спеціального трибуналу щодо злочину агресії проти України. 994_002-25. від 25.06.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_002-25 (дата звернення: 17.11.2025).

21. International coalition agrees on the establishment of the Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/news/international-coalition-agrees-establishment-special-tribunal-crime-aggression-against-ukraine-2025-05-09_en (дата звернення: 17.11.2025).

22. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України № 3477-IV від 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> (дата звернення: 17.11.2025).

23. Віднянський С. Російсько-українська війна та міжнародна спільнота: основні напрями, проблеми й деякі уроки західної підтримки України. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2024. С.

25-64. DOI: <https://doi.org/10.15407/mzu2024.33.025>

24. Зима В. М. Міжнародна підтримка України під час російської військової агресії (правові основи регулювання допомоги). *Київський часопис права*. 2023. № 3. С. 62–67. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.3.9>

25. Литвинчук О., Шевчук А., Войтюк О. Міжнародна допомога Україні в умовах війни як вид співробітництва з міжнародними організаціями. *Євроінтеграція України та економічна безпека держави*. Збірник наукових праць. 2024. Вип. 1 (32). С. 239-252. DOI: 10.24144/2078-1431.2024.1(32).239–252

26. Мединська Т. В., Боднарюк І. Л., Олійник Н. Р. Міжнародна допомога як основа повоєнного відновлення економіки України. *Вісник Львівського торговельноекономічного університету. Економічні науки*. 2023. № 73. С. 93–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14>

27. Імплементация Європейської конвенції з прав людини в Україні в часи війни: у Києві триває XII Міжнародний форум з практики ЄСПЛ. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1692408> (дата звернення: 17.11.2025).

28. Застосування практики ЄСПЛ та її вплив на українське правосуддя. URL: <https://nsj.gov.ua/ua/news/12zastosuvannya-praktiki-espl-ta-ii-vpliv-na-ukrainske-pravosuddya/> (дата звернення: 17.11.2025).

29. Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні. URL: <https://ukraine.ohchr.org/uk> (дата звернення: 17.11.2025).

References

1. Tsvitsynskyi, D. V. (2024). Vplyv praktyky yevropeiskoho sudu z prav liudyny na pravozastosuvannia v Ukraini [The impact of the practice of the European Court of Human Rights on law enforcement in Ukraine]. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys*, Issue 3 (16), pp. 381-387. DOI: 10.33244/2617-4154.3(16).2024.381-387 [in Ukrainian].

2. Lysenko, H.I., Volkova, S.P. Vplyv rishen yevropeiskoho sudu na pravovu systemu Ukrainy [The impact of European court decisions on the legal system of Ukraine]. <https://files.core.ac.uk/download/pdf/84323170.pdf> [in Ukrainian].

3. Kaliuzhna, Ye.S. (2021). Vplyv praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny na natsionalnu systemu Ukrainy [The impact of the practice of the European Court of Human Rights on the national system of Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*. Serii Pravo, Issue 64, pp.32-36. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.5> [in Ukrainian].

4. Bilodid, S. I., Shulha, V. O. (2025). Rol Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u formuvanni mizhnarodnykh standartiv zakhystu prav liudyny [The European Court of Human Rights in shaping international standards for the protection of human rights]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Serii: Pravo, Issue 4, № 88, pp. 21–27. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.4.3> [in Ukrainian].

5. Sokolenko, O. (2025). Vplyv praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny na pravovu systemu Ukrainy [The impact of the practice of the European Court of Human Rights on the legal system of Ukraine]. *Natsionalni interesy Ukrainy*, № 6(11), pp. 467–476. URL: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6\(11\)-467-476](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6(11)-467-476) [in Ukrainian].

6. Andrushko, I. P., Polishchuk, O. A., Kolomiets, Yu. M. (2025). Vplyv sudovoi praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny na reformu pravosuddia v Ukraini [The impact of the case law of the European Court of Human Rights on justice reform in Ukraine]. *Akademichni vizii*, Issue 49. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17628591> [in Ukrainian].

7. Mishchuk, I.V., Kyrychuk, B.S. (2023). Ahresiia rosiiskoi federatsii proty Ukrainy: aktualni pytannia shchodo stvorennia spetsialnoho mizhnarodnoho trybunalu ta rozrobky diievoho mekhanizmu kompensatsii za zlochyny proty myru ta bezpeky liudstva [Aggression of the Russian Federation

against Ukraine: topical issues regarding the creation of a special international tribunal and the development of an effective mechanism for compensation for crimes against the peace and security of mankind]. *Elektronne naukove vydannia «Analitychno-porivnialne pravoznavstvo»*, №2, pp.403-410. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.02.70> [in Ukrainian].

8. Rusnak, Yu.I. Prypolova, L.I. Ryndych, D.S. (2022). Spetsialnyi mekhanizm dlia Ukrainy po prytiahnenniu do vidpovidalnosti rosiiskoi federatsii za naslidky zbroinoi ahresii [A special mechanism for Ukraine to hold the Russian Federation accountable for the consequences of armed aggression]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, № 8, pp.80-83. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-8/16> [in Ukrainian].

9. Smyrnov, M. I. (2023). Spetsialnyi mizhnarodnyi trybunal AD HOC shchodo zlochynu ahresii rosii proty Ukrainy yak mekhanizm dlia rozsliduvannia ta prytiahnennia do vidpovidalnosti krainy-ahresora za naitiazhchyi mizhnarodnyi zlochin mizhnarodno-pravovi ta yurysdyktsiini aspekty [Special international tribunal AD HOC on the crime of aggression of Russia against Ukraine as a mechanism for investigating and holding the aggressor country accountable for the most serious international crime international legal and jurisdictional aspects]. *Kyivskyi chasopys prava*, №1, pp. 403–410. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.62> [in Ukrainian].

10. Makharynets, D. (2023). Do pytannia modeli spetsialnoho mizhnarodnoho trybunalu z Ukrainy [On the issue of the model of a special international tribunal for Ukraine]. *Yurydychnyi visnyk*, №4, pp. 109-115. DOI: <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2023.14> [in Ukrainian].

11. Tsvietkova Yu.V. (2023). Spetsialnyi trybunal zi zlochynu ahresii proty Ukrainy: meta i perspektyvy stvorennia [Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine: Purpose and Prospects for its Creation]. *Almanakh prava*, Issue 14, pp. 171-176. URL: http://jnas.nbu.gov.ua/j-pdf/ap_2023_14_27.pdf [in Ukrainian].

12. Rymyskyi statut Mizhnarodnoho Kryminalnoho Sudu [Rome Statute of the International Criminal Court]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_588 [in Ukrainian].

13. Ukraine accepts ICC jurisdiction over alleged crimes committed since 20 February 2014. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/ukraine-accepts-icc-jurisdiction-over-alleged-crimes-committed-20-february-2014> [in English].

14. Ukraine. Situation in Ukraine. ICC-01/22. URL: <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine> [in English].

15. Ukrainski prokurory pryiednaiutsia do Mizhnarodnoho kryminalnoho sudu dlia rozsliduvannia voiennykh zlochyniv [Ukrainian prosecutors to join International Criminal Court to investigate war crimes]. URL: <https://unn.ua/en/news/ukrainian-prosecutors-to-join-international-criminal-court-to-investigate-war-crimes> [in Ukrainian].

16. Plakhotnik, O.V. (2022). Spivrobitnytstvo prokuratury Ukrainy z Mizhnarodnym kryminalnym sudom [Cooperation of the Prosecutor's Office of Ukraine with the International Criminal Court]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. Yurydychni nauky, № 3 (122), pp. 56-63. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2195/2022/3.122-10>

17. Pavliuk, O., Oliinyk, T. Ukraina i Rada Yevropy pidpysaly uhodu pro spetstrybunal shchodo zlochynu ahresii RF [Ukraine and the Council of Europe signed an agreement on a special tribunal for the crime of Russian aggression]. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2025/06/25/7518753/> [in Ukrainian].

18. Osnovna hrupa ofitsiino pidtrymuie stvorennia Spetsialnoho trybunalu dlia rozsliduvannia zlochynu rosiiskoi ahresii proty Ukrainy [The main group officially supports the creation of a Special Tribunal to investigate the crime of Russian aggression against Ukraine]. URL: <https://www.president.gov.ua/en/news/core-group-ofitsiino-pidtrimala-stvorennia-specialnogo-tribun-97673> [in Ukrainian].

19. Zakon Ukrainy «Pro ratyfikatsiiu Uhody mizh Ukrainoiu ta Radoiu

Yevropy pro stvorennia Spetsialnoho trybunalu shchodo zlochynu ahresii proty Ukrainy» [Law of Ukraine "On Ratification of the Agreement between Ukraine and the Council of Europe on the Establishment of a Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine"] № 4518-IX vid 15.07.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/4518-20> [in Ukrainian].

20. Uhoda mizh Ukrainoiu ta Radoiu Yevropy pro stvorennia Spetsialnoho trybunalu shchodo zlochynu ahresii proty Ukrainy [Agreement between Ukraine and the Council of Europe on the establishment of a Special Tribunal on the crime of aggression against Ukraine]. 994_002-25. vid 25.06.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/994_002-25 [in Ukrainian].

21. International coalition agrees on the establishment of the Special Tribunal for the Crime of Aggression against Ukraine. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/news/international-coalition-agrees-establishment-special-tribunal-crime-aggression-against-ukraine-2025-05-09_en

22. Zakon Ukrainy «Pro vykonannia rishen ta zastosuvannia praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny» [Law of Ukraine "On the Execution of Decisions and Application of the Practice of the European Court of Human Rights"] № 3477-IV vid 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text> [in Ukrainian].

23. Vidnianskyi, S. (2024). Rosiisko-ukrainska viina ta mizhnarodna spilnota: osnovni napriamy, problemy y deiaki uroky zakhidnoi pidtrymky Ukrainy [The Russian-Ukrainian War and the International Community: Main Directions, Problems, and Some Lessons from Western Support for Ukraine]. *Mizhnarodni zviazky Ukrainy: naukovi poshuky i znakhidky*, C. 25-64. DOI: <https://doi.org/10.15407/mzu2024.33.025> [in Ukrainian].

24. Zyma, V. M. (2023). Mizhnarodna pidtrymka Ukrainy pid chas rosiiskoi viiskovoi ahresii (pravovi osnovy rehuliuвання dopomohy) [International support for Ukraine during Russian military aggression (legal basis for regulating assistance)]. *Kyivskyi chasopys prava*, №3, pp. 62–67. DOI:

<https://doi.org/10.32782/klj/2022.3.9> [in Ukrainian].

25. Lytvynchuk, O., Shevchuk, A., Voitiuk, O. (2024). Mizhnarodna dopomoha Ukraini v umovakh viiny yak vyd spivrobotnytstva z mizhnarodnymy orhanizatsiiamy [International assistance to Ukraine in times of war as a form of cooperation with international organizations]. *Yevrointehratsiia Ukrainy ta ekonomichna bezpeka derzhavy*. Zbirnyk naukovykh prats, Issue 1 (32), pp. 239–252. DOI: 10.24144/2078-1431.2024.1(32).239–252 [in Ukrainian].

26. Medynska, T. V., Bodnariuk, I. L., Oliinyk, N. R. (2023). Mizhnarodna dopomoha yak osnova povoiennoho vidnovlennia ekonomiky Ukrainy [International aid as the basis for post-war economic recovery in Ukraine]. *Visnyk Lvivskoho torhovelnioekonomichnoho universytetu*. Ekonomichni nauky, № 73, pp. 93–102. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-14> [in Ukrainian].

27. Implementatsiia Yevropeiskoi konventsii z prav liudyny v Ukraini v chasy viiny: u Kyievi tryvaie KhII Mizhnarodnyi forum z praktyky YeSPL [Implementation of the European Convention on Human Rights in Ukraine during wartime: the XII International Forum on the Practice of the ECHR is underway in Kyiv]. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1692408> [in Ukrainian].

28. Zastosuvannia praktyky YeSPL ta yii vplyv na ukrainske pravosuddia [Application of the ECHR practice and its impact on Ukrainian justice]. URL: <https://nsj.gov.ua/ua/news/12zastosuvannya-praktiki-espl-ta-ii-vplyv-na-ukrainske-pravosuddya/> [in Ukrainian].

29. Monitorynhova misiia OON z prav liudyny v Ukraini [UN Human Rights Monitoring Mission in Ukraine]. URL: <https://ukraine.ohchr.org/uk> [in Ukrainian].